

6. Fischer, K / A., Stefanowitsch *Hgg(, Konstruktionsgrammatik, Bd.I, Von der Anwendung zur Theorie, Staufenburg Linguistik 40, Tübingen, 2006.

PARCURSUL ISTORIC AL STRATEGIEI A ÎNVĂȚA PRIN A PREDA

Iuliana TIOSA, lector universitar

Summary

This article tends to provide answers to the questions Where are the origins of this method? Where does it come from? How was it implemented in different ages? What was the basic concept? The historical development begins with the antiquity, with the big philosophers and their quotations. Afterwards an attestation from the middle age is given. Further on, in the chronological research, attention is given to the revolutionary stage. An important aspect refers to the classical pedagogy with it numerous attestations. Finally, there are given examples from the New Education. The article ends with examples from the 20th century.

E important să identificăm parcursul istoric al strategiei A *învăța prin a preda*, dezvoltarea, abordările specifice ale teoriilor existente, învelișul politic, social al timpului, ca să vedem în ce măsură această strategie s-a schimbat și în ce măsură această strategie răspunde necesităților instruirii universitare moderne.

În spațiul german persistă părerea că fondatorul (teoretic) al acestei strategii este J.P.Martin, profesor de limba franceză din Germania. El a fundamentat teoretic această strategie mai întâi prin monografia sa (teza de disertație) *Zum Aufbau didaktischer Teilkompetenzen beim Schüler (Construcția competențelor didactice parțiale la elev)* și apoi prin alte publicații numeroase. Mulți savanți din spațiul european, dar și american, au cercetat fenomenul dat și au adus o contribuție deosebită la dezvoltarea teoretică, cât și practică a principiilor acestei strategii. Ei sunt: A. Renkl, R. Krüger, G. Oebel, J. Guttenberger, M. Kataoka, M. Kratky, J. Grzega, A. Stelzer, H.

Klippert, P. Mattes, H. Brown, F. Mandl, A. S. Pelinscar, R. Slavin, N. M. Webb, E. L. Deci, R. M. Ryan, D. Wolff, J.A. Bargh, J. Schul, F. Devis, H. Ginsburg, J. W. Putnam și alții.

Parcursul nostru istoric îl putem începe din cele mai vechi timpuri. În maximele marilor filosofi găsim dovezi: filosofului roman Seneca (4 î.e.n- 65 e.n.) i se atribuie formula *Docendo discimus*, adică *Predând altora, învățăm și noi*; Cicero spunea: *Dacă vrei să te înveți – învață-i pe alții*; Aristotel afirma: *Ceea ce vrem să învățăm a face învățăm făcând*; Seneca era de aceeași părere: *O parte a virtuții constă în învățatură, alta în exercițiu. Trebuie de o parte să înveți, pe de alta, să întărești prin practică ce ai învățat*.

R. Krüger [6, p. 16] a făcut cercetări în acest domeniu și afirmă că cele mai vechi atestări le găsim la istoricul Paulsen (1896) din evul mediu, cu referință la elevii care îi ajutau pe cei mai mici. Ei se numeau *Lokaten* și atestările sunt din școlile orășenești. Era o normalitate ca elevii mai în vârstă, să se ducă singuri la rector, să facă lecții, ca apoi, la rândul lor, să instruiască pe alți tineri. Ei se numeau pedagogi sau scriitori. Atestări ale acestei strategii găsim și în timpul reformator: Neander, Trozendorf, Sturm se foloseau de ajutorul elevilor mai în vârstă la instruirea celor mai tineri. Ei se numeau *monitori* (supraveghetori care ajutau profesorii să pună în mișcare și să supravegheze multe procese de învățare). În cea mai mare parte, acest tip de lecție era individual. În pedagogia reformatoare, pe lângă motivul de a facilita munca învățătorului, mai apare și motivul social de a ajuta. Elevul desemnat ca ajutor este, de regulă, mai bun, mai în vârstă și corespondentul său este mai slab, mai tânăr. Și în școlile iezuite era asemănător, elevii se vizitau reciproc, își puneau reciproc întrebări și își dădeau însărcinări.

Jan Amos Comenius [apud 3, p. 102] privea pozitiv posibilitatea ajutorului reciproc al elevilor și vrea ca măsurile disciplinare să fie respectate. Atunci când se afla că un elev i-a refuzat altuia ajutorul, el vedea în aceasta una dintre cele mai rele abateri morale. E renumită și zicala lui Comenius *Cine îi învață pe*

alții își predă sie însuși, explicând că nu doar prin repetare se întărește materialul nou, dar și deoarece cel care acordă ajutor primește posibilitatea de a pătrunde mai adânc în lucruri.

O. Guido [5, p. 15] scrie, de asemenea, despre Comenius ca predecesor al acestei strategii. Comenius descria, în 1638, un succes pozitiv privind predarea reciprocă. În opera sa pedagogică de mare valoare *Didactica Magna* el relatează că și-a pus scopul să cerceteze felul lecției, la care învățătorii ar trebui să predea mai puțin, iar elevii, din contra, să învețe mai mult; în școli să domine mai puțină gălăgie, extenuare și stăruință zadarnică; în schimb, să existe mai multă libertate, plăcere și progres adevărat.

Următoarea atestare o găsim în învățământul din prima jumătate a secolului XIX-lea. Datorită puterii politice promovate de către revoluționari, în toată Europa și dincolo de ocean, crește cerința instruirii unor categorii largi ale populației. Crește considerabil numărul școlilor și noul sistem de instruire Bell-Lancaster, care este puțin costisitor, se extinde în aproape toate țările.

În acest sistem, propus cam în aceeași perioadă de doi învățători englezi, Andrei Bell și John Lancaster, un singur învățător putea instrui aproximativ 200-300 de elevi, cu ajutorul unor **monitori**, ei înșiși elevi, dar selectați și pregătiți în prealabil pentru a participa la instruirea colegilor lor. Monitorii verificau temele, îi puneau pe elevi să citească, să scrie, să memoreze anumite texte etc. Tot ei răspundeau de disciplina grupului de elevi de a căror instruire se ocupau. În loc de manuale se utilizau planșe (tabele lancasteriene), care se agățau pe pereții sălii de clasă și în jurul cărora se grupau elevii, sub conducerea monitorului. Tot acesta evalua și cunoștințele elevilor săi. Evident, sistemul era economic, dar, deși, asigura un minimum de instruire pentru mulți copii, într-o perioadă în care era o mare lipsa de învățători, era puțin eficient [10, p. 63].

O. Oprea [8, pp. 60-61] scrie că Bell, care a lucrat în India înainte de a iniția instituții de învățământ în Anglia, ar fi preluat sistemul din tradiția învățământului indian, unde datează încă din

antichitate. Se vorbește despre așa-numitul sistem monitorial sau mutual de instruire, care a pătruns în multe țări. Era o încăpere mare cu câteva sute de elevi. Această colectivitate se diviza. Unui elev (numit în unele surse *tutore*), care se remarcă prin sârguință, prin rezultate bune în activitatea de instruire și prin comportare morală ireproșabilă, i se încredința un număr mic de elevi.

W. A. Flitner [4, p. 135], pedagog german, găsește și la Pestalozzi urme ale acestei strategii: la Pestalozzi era ceva obișnuit ca elevii să le predea altor elevi. În cartea sa, *Wie Gertrud ihre Kinder lehrt – Cum își învață Gertruda copiii* (1801), el face din problema *lipsa de profesori* o virtute a ajutorului reciproc între elevi: *deoarece n-aveam profesori, așa așezam un copil mai capabil între doi mai slabi, el îi cuprindea cu ambele mâini, le dicta ce știa el, și ei învățau așa să pronunțe ceea ce ei nu cunoșteau.*

Tot R. Krüger [6, p. 19] aduce mărturii despre Herbert. Acesta propune ca să fie alcătuite clase speciale de exersare. Astfel în interiorul școlii era posibil de a acorda ajutor elevilor mai lenți (adică elevii mai avansați în materie îndeplineau rolul de repetitor). În acest mod dezavantajul împărțirii rigide a claselor după anul nașterii putea fi echilibrat. Herbert accentua ideea că în aceste clase de exersare fiecare elev trebuia condus în mod deosebit spre abilitățile care îi lipsesc lui cel mai mult.

Și marele iluminist-pedagog Gheorghe Asachi promova ideea că, pentru a da învățământului public un caracter sistematic și trainic, era nevoie mai întâi ca școlile înființate să fie aprovizionate cu mijloace materiale eficiente și asigurate cu cadre didactice bine pregătite. Ca să rezolve problema completării școlilor cu cadre didactice, invită profesori din Țara Românească, dar și din străinătate. Însă principala cale de soluționare a acestei probleme o vede în pregătirea a cât mai multor cadre din rândurile compatrioților săi. Astfel, pentru pregătirea învățătorilor la școlile ținute, el organizează, pe lângă Gimnaziul Vasilian, un curs pedagogic de trei luni; prin „instrucția pentru un curs ținutal” din 1832, propunea

profesorilor să aleagă dintre elevi pe cei mai buni și să-i pregătească „în ceasurile de după prânz pentru postul de supleant clasului elementar după metoda lui Lancaster”; iar pentru școala fetelor, propunea să fie pregătite învățătoare de lucrul manual din rândul fetelor pământene [1, p. 239].

Și așa-numita „Educație nouă”, cu unul dintre cei mai remarcabili reprezentanți, italianca Maria Montessori, salută ideea de a întrebuința elevul în calitate de învățător mai ales dintr-un motiv social foarte serios. Maria Montessori lăsa copiii mai în vârstă să le arate copiilor mai tineri aptitudinile lor și se bucura când acești copii deveneau *învățători*, chiar și pentru părinții lor sărăci și analfabeți [7, p. 10].

În secolul XX întâlnim unele atestări și la marele pedagog sovietic A. S. Makarenko. În viziunea pedagogului, individului trebuie să i se rezerve o educație *în și prin colectiv*. Colectivul este atât obiect, cât și subiect al formării. Structura unui colectiv este facilitată de parcurgerea mai multor pași, dintre care unul este formarea activului în cadrul colectivului, adică polarizarea unui grup mic de elevi care răspund imperativului avansat în perspectiva atragerii progresive și a altor tineri, spre respectarea standardelor avansate. Exigențele nu erau exprimate direct asupra întregului colectiv, ci erau infuzate indirect de activul grupului. Profesorul putea interveni și asupra unui singur individ, astfel încât acesta să intervină la rândul său asupra colegilor [2, pp. 269-270].

R. Krüger [6, p. 11] scrie că strategia ÎP vine din Statele Unite. Acolo ea se numește *Children teach Children*, sau *Lerning by teaching*. Elevii care primesc însărcinări de predare sunt numiți *tutori* (din latină: persoană care exercită dreptul de tutelă asupra cuiva). Cea mai mare rezonanță o are cartea cu titlul *Children teach Children, în 1971*, în America, alcătuită de către cercetătorii sociali și pedagogii Gartner, Kohler, Riesman. În această carte se vorbește despre o serie de cercetări (și probleme legate de aceste cercetări) care privesc activitatea tutorilor în școală și în afara școlii. În anii 60

America se confruntă cu probleme serioase în școală, cum ar fi copiii de culoare, copiii imigranților, tinerii analfabeți. Principiul-cheie al acestei metode pe atunci era *individualizarea* lecției.

În acest context nu poate lipsi din spațiul german și pedagogia național-socialistă, deoarece cuvântul comandantului „tineretul trebuie să fie condus de tineret” era un principiu important pentru tinerii care erau înrolați în organizația *Tineretul hitlerist*. Acest principiu a pătruns ca instrument în școlile naziste de elită, ca autodirijare a generațiilor de elită naziste. Un exemplu în acest sens sunt instituțiile de educare naziste, școlile Adolf Hitler, unde elevii mai în vârstă conduceau diferite acțiuni extrașcolare, ca sportul sau exercițiile militare. Această autodirijare a devenit mai însemnată în toate școlile de elită nazistă, atunci când mulți educatori au fost chemați pe front și elevii preluau însărcinările profesorilor [9, p. 76].

În educația comunistă a fostei URSS întâlnim multe mărturii despre elevul care învață în mod conștient, se străduiește să îndeplinească întotdeauna orice sarcină de învățământ la timp și precis. Anume la acest elev (la acest tovarăș) se apelează în cazurile necesare după ajutor.

Elevii (tovarășii disciplinari), bunăoară, manifestă o grijă deosebită pentru ca toți colegii lor să îndeplinească conștiincios temele de acasă și să învețe bine. Detașamentele de pionieri organizează o *salvare pionierească*. Elevii care învață mai bine le ajută colegilor mai slabi, le dau *consultații* [3, p. 222].

În concluzie: din acest parcurs istoric se vede clar că strategia ÎP are rădăcini adânci. Începând cu epoca antică pînă în prezent, putem întâlni dovezi, principii de instruire în baza acestei metode. Obiectivele principale ale acestei metode în diverse epoci erau diverse: mai întâi se vorbește despre ajutor pentru profesor, despre *ușurarea* profesorului care era nevoit să stea în fața unui număr mare de elevi. În pedagogia clasică elevul-monitor/tutore devine ajutor pentru colegii săi. În proiectele americane se urmărește, mai întâi de toate, obiectivul de autoajutor.

Bibliografie

1. Cibotaru, T.T., *Istoria învățământului și a gândirii pedagogice în Moldova*, Lumina, Chișinău, 1991.
2. Cucoș, C., *Istoria pedagogiei. Idei și doctrine pedagogice fundamentale*, Collegium Polirom, București, 2001.
3. Esipov, B. P., *Pedagogia*, Lumina, Chișinău, 1969.
4. Flitner, W., *Johann Heinrich Pestalozzi: Ausgewählte Schriften*, Godesberg, 1949.
5. Guido, O., *LdL- Lernen durch Lehren goes global: Paradigmenwechsel in der FSD und kulturspezifische Lerntraditionen*, Hamburg: Dr. Kovac, volumul 13, 2009.
6. Krüger, R., *Projekt Lernen durch Lehren. Schüler als Tutoren von Mitschülern*, Bad Heilbrunn/Obb: Julius Klinkhardt, 1975.
7. Montessori, M., (editat de W. Böhm), *Texte und Diskussion*, Bad Heilbrunn, 1971.
8. Oprea, O., *Didactica nova. Tehnologia didactică*, Partea 2, Lumina, Chișinău, 1992.
9. Scholtz, H., *NS-Ausleseschulen*, Göttingen, 1973.
10. Stanciu, I. Gh., *Istoria pedagogiei. Manual pentru clasa a XII-A, școli normale*, AIVA SRL, Chișinău, 1993.

PROGNOZAREA SOCIAL-PSIHOLOGICĂ A SITUAȚIEI COMUNICATIVE, CONDIȚIE ESENȚIALĂ A COMUNICĂRII EFICIENTE ÎN LIMBA STRĂINĂ

Angela SOLCAN, dr., conf. univ.

Summary

Communication in a foreign language is accomplished simultaneously with socio-psychological design of the communicative situation. Communication includes many components, such as: the linguistic aspect, language knowledge and the non-verbal factors. In this regard the sociolinguistic theory is based on language knowledge and its use, which are affected by a number of factors: the communication channel, the interlocutor's status, the time and space, and the intentions of communication.